

KUDoS  
Martin Jägerbert

2025-08-1904

551367

***Motion nr 10-2025 från Hans-Inge Smetana (KD) - Öka länets  
självförsörjningsgrad av livsmedel***

Västerbottens regionala livsmedelsstrategi har som mål att öka självförsörjningsgraden och minska sårbarheten i händelse av kris. För att uppnå detta krävs ett tydligt engagemang för våra lokala producenter och samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv och konsumenter. Den nuvarande situationen med svag lönsamhet i livsmedelssektorn innebär att många företag i Västerbotten har svårt att bedriva sin verksamhet långsiktigt. Samtidigt ställer det osäkra omvärldsläget och den geopolitiska utvecklingen ökade krav på en robust och fungerande livsmedelsförsörjning i regionen. För att möta dessa utmaningar finns ett behov av att stärka förutsättningarna för producenter att sälja sina varor inom närområdet. Detta är inte bara en viktig regional utvecklingsfråga utan det handlar också om att säkra ett levande landskap, stärka den lokala ekonomin och göra Västerbotten till en fortsatt attraktiv och livskraftig region. Att aktivt välja att köpa lokalt producerade livsmedel sänder ett viktigt signalvärde till de företag som redan verkar här, liksom till dem som överväger att etablera sig i länet. Det är ett konkret stöd till våra livsmedelsföretag och ett steg mot ökad beredskap.

En robust och hållbar livsmedelsförsörjning utgör en viktig del i totalförsvarsplaneringen. Tillgång till livsmedel, både i kris och krig är en förutsättning för att kunna upprätthålla samhällsviktiga funktioner, befolkningens hälsa, försvarsviljan och kan motverka social oro och ojämlikheter i samband med långdragna kriser. För att möta befolkningens behov i händelse av kris eller krig samt för att minska sårbarheten vid störningar i globala och/eller nationella leveranskedjor arbetar regionen med olika försörjningstryggande åtgärder så som ökad lagerhållning, robusta avtal, kontinuitetsplanering samt en ökad lokal och regional förmåga till livsmedelsproduktion. Regionens beredskapsarbete behöver ta hänsyn till såväl sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsaspekter. I detta avseende är det viktigt att främja den lokala/regionala försörjningsförmågan samtidigt som det arbetas för en miljömässigt hållbar livsmedelsförsörjning. Detta för att kunna bygga ett långsiktigt och robust totalförsvar.

Regionens rutin "Hållbarhetskriterier för inköp och användning av livsmedel" beskriver hur regionen ska arbeta för att minimera miljöpåverkan, främja hållbarhet och få en säkrare livsmedelsförsörjning för livsmedel och måltidstjänster. I rutinen finns ett antal närproducerade och ekologiska livsmedelsprodukter identifierade som viktiga för att uppfylla dessa syften. De närproducerade produkterna är valda för att bidra till en säkrare livsmedelsförsörjning, landsbygdsutveckling och biologisk mångfald, medan de ekologiska produkterna är valda utifrån bekämpningsmedelsanvändning, jordarnas utarmning och tillgången på ekologiska livsmedel för regionens behov.

- Produkter som bör vara närproducerade är mejeriprodukter, animalier, grönsaker, rotfrukter samt bär och sylt.
- Produkter som ska vara ekologiska är bananer, vindruvor, kaffe, mjölk och ägg, medan frukt och grönt, torrvaror samt kött och chark bör vara ekologiska.

Bananer, vindruvor och kaffe kan inte köpas närproducerade enligt regionens geografiska definition av närproducerat. För övriga livsmedelsprodukter råder ingen konflikt då de kan vara både ekologiska och närproducerade.

KUDoS  
Martin Jägerbert

2025-08-1904

551367

Livsmedelstransporter orsakar klimatpåverkan, och avstånd samt hur transporterna genomförs påverkar utsläppsmängderna. För de aktuella livsmedelsprodukterna upptagna i rutinen är transporterna inte den avgörande utsläppsfaktorn, utan val av livsmedel utifrån livsmedelns olika klimatbelastning vid produktion har större betydelse.

Region Västerbottens måltidsstrategi är baserad på Livsmedelsverkets riktlinjer och utgår från patientens bästa och att skapa en långsiktig lösning för måltidshanteringen inom regionen. Måltidsstrategin är också en del av att stärka resurseffektivitet, hållbarhet och robusthet. I de senaste upphandlingar som genomförts avseende patientkost och livsmedel har underlagen baserats på måltidsstrategin, den nationella livsmedelsstrategin samt regionens rutin "Hållbarhetskriterier för inköp och användning av livsmedel". I dessa avtal finns ställda krav på en fördelning på att 30% av inköpen ska vara ekologiska livsmedel vid avtalsstarten samt krav på ökning med fem procentenheter per år. Om leverantören underskrider miniminivån har regionen rätt till vite, därav prioriteras ekologiska produkter före svenska och/eller närproducerade. Genom att ändra uppföljningskraven i kommande upphandlingar kan inköpsbeteende hos leverantörer fördelas jämnare mellan ekologiska/svenska/närproducerade livsmedel. För det behövs en helhetsöversyn på tillgången för dessa livsmedel anpassade för offentliga kök.

Ett av de viktigaste syftena med EU:s upphandlingsdirektiv är att främja den fria rörligheten av varor och tjänster samt den fria etableringsrätten. Att ställa korta transportavstånd som krav strider som regel mot principerna om icke-diskriminering och proportionalitet och är därmed inte tillåtet vid offentlig upphandling. Krav på namngiven verksamhetsort, eller att en tänkbar leverantör ska vara etablerad på den aktuella orten redan vid anbudstillfället, är i regel inte heller tillåtet. När det gäller så kallade DIS-avtal (DIS=Dynamiskt Inköpssystem) så använder regionen sådana idag främst när det gäller konsult- och bemanningstjänster. Att administrera ett DIS-avtal är resurskrävande då varje nytt avrop skall upphandlas genom förnyad konkurrensutsättning. Det vore möjligt att öka antalet DIS-upphandlingar inom vissa segment om hänsyn tas till det ökade resursbehov som det skulle innebära.